

Eğitim Müfettişleri Yönetmeliğinin Alanyazın Temelinde İncelenmesi¹

Ahmet Şakir Yazıcı²

Öz

Bu çalışmanın amacı, Milli Eğitim Bakanlığının 01.03.2022 tarihinde çıkarttığı Eğitim Müfettişleri Yönetmeliğini (EMY) alanyazın temelinde incelemektir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniği kullanılmıştır. EMY maddeleri alanyazın temelinde doküman analizi ile incelenmiştir. Araştırmanın bulguları sonucunda uyumluluk temasında 4 kategori ve 9 kod; uyumsuzluk teması altında 7 kategori ve 12 kod oluştuğu; yönetmeliğin genel olarak alanyazın ile uyumlu olduğu görülmüştür. Ancak EMY’de denetmenlerin eğitici rollerinin ön plana çıkarılmadığı, daha çok denetmen rollerinde soruşturma algısının ön plana çıkarıldığı, yeterli sınav konularının, denetmenin soruşturmalarda yararlanacağı yasal metinlerden oluştuğu; denetmenlerin yönetimde insan ilişkileri ve iletişim, eğitim denetimi, denetim felsefesi, güdü kuramları gibi konuların sınavlarda yer almadığı, sözlü sınavın nesnellığı sağlayamadığı; ders denetiminin nasıl yapılacağına dair bir açıklama olmadığı gibi hangi durumlarda klinik denetim, farklılaştırılmış denetim ve sanatsal denetim uygulanması gerektiğinin vurgulanmadığı, ayrıca bunların denetim çeşitleri içerisinde de yer almadığı; denetmen yardımcılığına girişte 35 yaş sınırının getirilmesinin uzman nitelikleri olan öğretmenleri denetim sistemi dışına ittiği, sistem dışından fakülte mezunlarının denetim sisteminin içine girdiği; 120 saatlik bir temel eğitimin yetersiz kalacağı sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu sonuçlara uygun yeni bir düzenlemenin yapılması ve rehberlik ve iş başında yetiştirme için farklı, soruşturma işlemleri için farklı bir teftiş grubunun yetiştirilmesi, MEB Teftiş Kurulu Başkanlığınca düşünülmelidir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim denetmenleri, alanyazın, yönetmelik

Examination of the Regulation on Education Inspectors on the Basis of the Literature¹

Abstract

The purpose of the current study is to examine the Regulation on Education Inspectors issued by the Ministry of National Education on 01.03.2022 on the basis of the literature. The document analysis technique, one of the qualitative research methods, was used in the study. The articles of the regulation were examined by using the document analysis method on the basis of the literature. As a result of the findings of the study, it was seen that 4 categories and 9 codes were formed under the theme of compatibility, that 7 categories and 12 codes were formed under the theme of incompatibility and that the regulation was generally compatible with the literature. However, it was determined that the educational role of inspectors is not brought to the fore and that the perception of investigation is brought to the fore in the role of the inspector in the regulation and it was also determined that the proficiency exam subjects consist of legal texts that the inspector will benefit from in investigations, that the subjects such as human relations and communication in management, educational inspection, inspection philosophy, motivation theories are not included in the exams, that oral exams cannot provide objectivity, that there is no explanation on how the course inspection will be carried out and that it is not emphasized in which cases clinical inspection, differentiated inspection and artistic inspection should be applied. In addition, it was also concluded that these are not included in the inspection types, that the age limit of 35 for entry to the assistant inspector position pushes the teachers with expert qualifications out of the inspection system, that the graduates of the faculty from outside the system are included in the inspection system, and that a 120-hour basic training will be insufficient. The Ministry of National Education’s Board of Inspectors should consider making a new regulation in line with these results and training a different inspection group for guidance and on-the-job training and a different inspection group for investigation procedures.

Key Words: Education supervisors, literature, regulation.

¹ Bu çalışma 13. Uluslararası Eğitimde Yeni Yönelimler Kongresi’nde (ICONTE) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Sorumlu yazar: Eğitim Müfettişi, Muğla İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Türkiye, ahmetsakiryazici@gmail.com , ORCID: 0000 0002-4185-1376.

Makale Geçmişi	Geliş: 20.11.2022	Kabul: 10.12.2022	Yayın: 31.12.2022
Makale Türü	Araştırma Makalesi		
Önerilen Atf	Yazıcı, A. Ş. (2022). Eğitim müfettişleri yönetmeliğinin alanyazın temelinde incelenmesi. <i>Uluslararası Liderlikte Mükemmellik Arayışı Dergisi (ULMAD)</i> , 2(2), 25-40.		

Giriş

Aydınlanma çağında kurumlar, örgütlenmeye başladıkları andan itibaren, yapılan işlerin amaçlarına uygun olup olmadığını denetlemeye ihtiyaç duymuşlardır. Sanayi döneminin başlangıcında, sıkı kontrole dayalı bir denetim var iken; toplumun modernleşme çabası ile birlikte, 1930'lu yıllardan itibaren rehberliği ve gelişimi esas alan, demokratik ve alanyazınla uyumlu bilimsel denetime doğru bir gelişim süreci yaşanmıştır. Örgütler, bu gelişim sürecinde, denetimle ilgili yapıyı oluştururken, üniversitelerde akademisyenlerin alanyazında geliştirdikleri denetim kuramlarından her zaman faydalanma yoluna gitmişlerdir. Bu bağlamda denetim, bir ölçme aracına göre var olan durumu saptama, değerlendirme, düzeltme ve geliştirme süreçlerinden oluşur (Başar, 1995). Bu süreçte esas olan, kurumları amaçları doğrultusunda yaşatmak ve geliştirmektir. Okulların denetiminde de bu yönetim süreci işletilir (Yılmaz, 2009). Okullar denetim sürecinde kendisinin eksik yönlerini görür, düzeltir ve kendisini geliştirir (Başar, 1993). Eğitim denetiminin amacı, eğitim sistemini ve bu sisteme bağlı yapılanmaları bilimsel veriler ışığında denetlemektir (Altunay, 2016). Bu nedenle de eğitim denetiminin alanyazın ile tutarlılığı önem kazanmaktadır.

Denetim, kamu yararı adına davranışı kontrol etmedir (Bursalıoğlu, 1991a). Denetim, örgütte çalışanların yaptıkları işin gözlenmesi, hataların düzeltilmesi için yöntemler geliştirilmesi ve yeniliklerin tanıtılmasıdır (Taymaz, 2005). Yönetim denetimsiz olmaz, yönetimi etkili kılan denetimdir (Aydın, 2014). Eğitimde denetim ise, öğretimin geliştirilmesi ve öğrenci başarısının artırılması için öğretmen ile işbirliği içerisinde çalışmaktır (Sullivan ve Glanz, 2015). Öğretimsel denetim, öğretme ve öğrenmenin sağlanması için yapılan destektir (Glickman vd., 2014). Bu yapılan tanımlar, bilimsel bilgiye ve alanyazından elde edilen sonuçlara göre yapılmıştır. Eğitim denetiminden elde edilen kavramların, sistematik bütünlük içerisinde değişkenler arasındaki etkileri saptanarak bilimsel denetim modelleri, yani denetim kuramları ortaya çıkmıştır.

Kuram, olguları betimlemek için, değişkenler arasındaki etkileri saptayan, olaylara sistemli bir görünüş kazandıran, birbiriyle ilişkili kavramlar, tanımlar ve öneriler kümesidir (Kerlinger, 1964 akt. Aydın, 1986). Griffiths'e (1988) göre kuram, önermelerle ilgili konu alanlarını birleştiren genellemelerdir. Lunenberg ve Ornstein (2011), kuramların basit genellemelerden karmaşık öğretiler gruplandırmasına doğru çeşitlilik gösterdiğini, bazı teorilerin eğitimle ilgili ölççeklerin sonuçlarından, okul araştırmalarından elde edilen genellemelerle ilgili olduğunu, kuramların genellikle öğrenci davranışlarında olumlu değişimlere yol açan öğretimsel araçları kolaylaştırdığını belirtmektedir. Eğitim denetçilerinin, davranışlarının belli ilkelere, hipotezlere, genellemelere kavramlara dayanması gerektiği Kerlinger'in (1964) tanımından anlaşılmaktadır. Hoy ve Miskel'e (2012) göre, kuram uygulama arasındaki ilişkide, kuram rasyonel kararlar alınmasına temel bilgiler sunar. Ancak kuram ve uygulama arasında bir takım zorluklar vardır. Uygulamada kuramlardan yeterince yararlanılmadığı gözlenmektedir (Aydın, 1986). Eğitimin temel kavramları olan öğretmen, öğrenme, değerlendirme gibi terimlerin, ölçme araçları ve araştırma deseni ve uygulamalarının zorlukları vardır (Murphy, 2018). Etkili bir denetimsel uygulamanın kuramlara dayandığı bilinen bir gerçektir (Aydın, 1986). Örgüt içerisindeki uygulamalarda ortaya çıkan sorunların, bağlantılı teorilerin bilgisinden yararlanarak daha iyi çözümlere ulaşabileceği söylenebilir (Tonbul, 2020). Eğitim denetiminde kararların ve eylemlerin bilgiye dayanması zorunludur (Hoy ve Miskel, 2012) Kurama dayanmayan örgütsel davranışların maliyetleri çok yüksektir (Bursalıoğlu, 1991b) Eğitim denetmenlerinin denetimsel uygulamalarında bilimsel bilgi önemlidir. Hipotezler bilimsel araştırmalar için değişkenler arasındaki ilişki örüntüsünü öngörmektir. Değişkenler olguları betimlemek için kullanılır. Örneğin bir araştırmacının, öğretmene profesyonelce yapılan mesleki etkileşimci ve gelişimsel bir denetimin öğrenci başarısını artıracak olduğunu öngören bir hipotezi, etkili bir denetimin öğretmen başarısını ve dolayısıyla öğrenci başarısını artıracak şekilde ifade edilebilir. Böylece mesleki gelişimi önceleyen bir öğretimsel denetimin okul başarısını artıracak çıkarımı elde edilebilir.

Denetim olgusunu açıklamak için kuramlar tasarlanır ve test edilir. Bu kuramlar okulların gerçek çalışmalarına dayalıdır. Okullarda denetim olgusunun nasıl çalıştığına ilişkin bilgi verir. Eğitim denetçisi de bu kuramların okullara nasıl uygulanacağını düşünür. Böylece okulların geliştirilmesi amaçlanır. Eğitim denetimi de araştırma odaklı olması nedeniyle alanyazında güvenilir sonuçlar elde edilmesini sağlar. Örneğin klinik bir denetimin aşamalarını bilmeyen bir eğitim denetçisi, öğretmenle gözlem öncesi bir ön görüşme yapmadan, öğretmenin denetime karşı tutumlarını bilmeden uyguladığı bu modelin, öğretmenin iş doyumuna etkisi düşük düzeyde kalacağı öngörülebilir. Eğitim denetmenleri alanyazını bilmeden, okulda öğretmenlere rehberlik yapmak için boşuna çabalamış olurlar, bu nedenle denetim modellerini bilmeyen bir eğitim denetçisi öğretmen davranışlarına da rehberlik yapamaz. Ayrıca denetim rolünü üstlenen denetmenin, teknik, insancıl ve kavramsal becerileri, denetimin başarısında önemli bir değişkenler grubu olarak ileri sürülmektedir (Aydın, 1986). Bu değişkenler grubu, denetmenin yeterli türleri olarak adlandırılmaktadır (Başar, 1993). Eğitim denetçisinin çalıştığı bölgenin yıllık planını ve aylık çalışma programını hazırlaması, problemler ve eğitim-öğretimde geri kalmış kırsal bölge okullarına öncelik vermesi, okullarla toplantılar düzenlemesi teknik becerilerini; öğretmenleri anlama, empati kurma, kabul etme, grup dinamiğini anlamaya yönelik bilgi birikimi insancıl becerilerini; olaylara bütüncül bakabilmesi, okulu örgütsel davranışları ile değerlendirmesi gibi, öğretim programları ile de öğretimsel boyutunu değerlendirebilmesi kavramsal becerilerini oluşturur (Aydın, 1986; Başar, 1993). Tüm bu bahsedilen kuramsal düzenlemelere göre acaba eğitim denetiminde hakim paradigma nedir sorusu akla gelmektedir.

Paradigma, Kuhn'a göre, bilimsel bilginin doğada bir ilişkiler bütünü kurabilmek için kullandığı tüm kavramlar, değerler ve inançları kapsar (Kuyaş, 1995 akt., Sabancı ve Özyıldırım, 2022). Paradigmalar biyolojik sistemler gibi bir yaşam döngüsüne sahiptirler (Sabancı ve Özyıldırım, 2022). Hakim paradigma var olan problemleri çözemediği zaman yerine problemleri çözebilen başka bir hakim paradigma geçer (Şimşek, 2015). Türk eğitim sisteminin, uzun yıllar eğitim paradigmasını davranışçı öğrenme ekolüne göre oluşturduğu, daha sonra ise yapılandırmacı öğrenme sistemine geçildiği, Türk denetim alt sisteminin de davranışçı ekole göre ölçme ve gözleme dayalı olduğu söylenebilir (Sabancı ve Özyıldırım, 2022). Eğitim denetimindeki hakim paradigma dönüşümleri, Sabancı ve Yıldırım'a (2022) göre, altı farklı alana ilişkin inançlardaki değişimlerden oluşmaktadır. Bunlar, 1- Denetimi, öğretimi kontrol eden bir araç olarak değil, öğretmeni yetkilendiren, güçlendiren bir araç olarak görme, 2- Ders programlarının ve öğretim liderliğinin etkileşimi üzerinden bütünleştirici bir eğitim denetimi işlevini gerekli görme, 3- Öğretmenlere, öğretme stratejileri ve kendilerine sağlanan denetim yardımı açısından seçim yapmalarına olanak verilmesini sağlama, 4- Akran yardımlaşmasına geçme, 5- Sürekli bir mesleki sorgulama yapılarak profesyonelleşme, dışarıdan yapılması istenilen uygulamalı bilim yerine öğretmenin deneyimleri ile kendi bilgi tabanını oluşturma, 6- Organizmanın küçükten büyümesi metaforunun kullanıldığı, insanın sürekli gelişip büyümesini ve organizma gibi her ortama uyum sağlayabilmesini ve sürekli değişimi esas almıştır.

Ayrıca, Glanz (2000; akt. Sabancı ve Özyıldırım 2022), okullarda denetimin uygulanışını üç paradigmanın etkilediğini ve bu paradigmanın 1- Modern öncesi dönemde denetim, 2- Modernizm döneminde denetim, 3- Postmodern dönemde denetim olarak göstermiştir. Modern öncesi dönemde, denetimdeki hakim paradigmanın, kontrole dayalı, yargılayan ve yönlendiren bir denetim olduğu; modernizm döneminde denetimdeki hakim paradigmanın, demokratik, işbirliğine, bilimsel yöntemlere dayalı, öğretimi geliştirmeyi ve öğretmene mesleki yardım yapmak olduğu; bu dönemin denetimsel yaklaşımları ise klinik denetim, gelişimsel denetim ve eylem araştırmaları olduğu; postmodern dönemin denetim paradigması ise öğretmen ile denetmen arasında meslektaş iletişimine dayalı "diyalog temelli denetim" olduğu, öğretmen ve denetmen arasında meslektaş ilişkisi içerisinde karşılıklı saygı ve eşitlik normları oluşturmak olduğu söylenebilir (Sabancı ve Özyıldırım, 2022)

Türk eğitim sisteminde Milli Eğitim Bakanlığı, okulların denetimi ile ilgili olarak son 12 yılda sık sık ve önemli değişiklikler yapmıştır. İlk ve ortaokulların teftişleri Cumhuriyet tarihi boyunca il düzeyinde yapılandırılan eğitim denetmenlerinin görev ve sorumluluğunda yürütülürken, Milli Eğitim Bakanlığı 2016 yılında, 652 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede (KHK) (RG, 2016) değişiklik yapan 6764 sayılı Kanun ile illerde çalışan maarif denetmenlerinin tüm denetim görev ve yetkileri üzerlerinden almıştır. Daha sonra ise Milli Eğitim Bakanlığı 01.03.2022 tarih ve 31765 Sayılı RG'de Eğitim Denetmenleri Başkanlığı Yönetmeliğini yayımlamıştır. Bu yönetmelikte okulların denetimi

görevi tekrar il düzeyinde bulunan eğitim denetmenlerine verilmiştir. Bu yönetmelik, eğitim denetmenlerinin örgütlenme yapısını, görev, yetki ve sorumluluklarını, atanmalarını, çalışma usul ve esaslarını belirlemiştir. Bu yönetmeliğe göre öğretmen ve kurum denetimlerinin en önemli değişkeninin “*eğitim denetmeni*” olduğu anlaşılmaktadır.

Alanyazın incelendiğinde, Türkiye’de okul ve MEB’e bağlı çeşitli kurumların denetim rehberlerinin alanyazın ve yasal belgeler temelinde yapılan araştırmalar olduğu ve bu araştırmalarda, denetim rehberlerinin yasal dayanağa göre eksik ifade edildiği, alanyazın bağlamında alanyazınla tutarlı olduğu, tutarsızlığın ise en çok alanyazın desteği olmadığını ortaya koymuştur (Güngör, 2020; Kahraman, 2020; Ölmez Ceylan ve Algam, 2020; Özdemir ve Altuntaş, 2020; Tonbul ve Ata Çiğdem 2020; Toprakçı ve Bakır, 2020; Toprakçı ve Bulut, 2021; Tonbul ve Keleş, 2020; Toprakçı ve Özerten, 2020). Ayrıca Memişoğlu (2016) tarafından yapılan bir araştırmada, denetmen adayının seçimine ilişkin yaş kriterinden ziyade uzmanlık niteliklerinin öne çıkması gerektiği; 120 saatlik bir hizmet içi eğitimin denetmen yetiştirmede kabul edilemez çok az bir süre olduğu; denetmen adaylarının hizmet öncesi yüksek lisans ve doktora eğitimi ile yetiştirilmesinin gerektiği; denetmen adaylarının yazılı sınava katılabilmek için en az on yıllık öğretmenlik deneyimine sahip olması gerektiği; farklı uzmanlık eğitimi veren fakülte mezunlarının maarif denetmenliği sınavlarına katılmasının doğru olmadığı ortaya konulmuştur. Bu kapsamda Memişoğlu’nun (2016) araştırması kısmen bu araştırmaya yakın bir çalışma olsa da denetmenlerin yönetmeliklerinin alanyazın temelinde incelenmesi ile ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanılmadığı görülmüştür.

Milli Eğitim Bakanlığının sık sık eğitim denetimi yönetmeliklerini değiştirmesi, kurum denetimlerinin il düzeyinde yapılandırılan denetmenlerin görev ve yetkilerinin bir alınıp bir verilmesinin eğitim denetmenleri yönetmeliğinin alanyazın temelinde incelenmesini daha önemli hale getirmiştir. Eğitim denetmenlerinin denetim faaliyetlerini kuramsal bir temele dayalı olarak gerçekleştirebilmeleri için, yönetmeliğin alanyazın ile uyumluluğunun belirlenmesinin önemi ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda araştırmanın amacı alanyazın temelinde daha nitelikli ve daha uygulanabilir yönetmelik ortaya çıkarma adına yönetmeliği bilimsel analize tabii tutarak elde edilen bulgular ve sonuçlar ışığında araştırmacı ve uygulamacılara öneriler sunmaktır.

Yöntem

Bu bölümde, araştırmanın modeli, verilerin toplanması ve analizi, geçerlilik ve güvenilirlik kısımlarına yer verilmektedir.

Araştırmanın Modeli

Araştırmada, Milli Eğitim Bakanlığının 01.03.2022 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan Eğitim Müfettişleri Yönetmeliği’nin (EMY) ele alınarak alanyazın temelinde değerlendirilmesi ve öneriler getirilmesi amaçlanmıştır, bu bağlamda nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, insan deneyimlerine ilişkin sözlü ve yazılı anlatımları ya da kayıtları birçok veri toplama tekniği kullanarak inceler (Punch, 2014). Bu çalışmada nitel araştırma temelinde doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. İnsan davranışlarının açıklanmasına yardımcı olabilecek bütün kaynaklar doküman incelemesi için olgusal kanıt oluşturur, doküman incelemesi mevcut materyale dayanır (Mayring, 2011). Bu duruma göre doküman incelemesi, kamu dokümanlarında da kullanılabilir. EMY’de eğitim denetmenlerinin görev, yetki ve sorumluluklarını belirlemek amacıyla kullandığı kamu belgesidir. Araştırmada, bu belgeler doküman incelemesinin aşamalarına göre analiz edilmiştir.

Çalışma Dokümanı

MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2022 yılında eğitim denetmenlerinin seçilmesi, görev yetki ve sorumluluklarını düzenleyen yönetmelik yayımlamıştır. Bu yönetmelik eğitim denetmenlerinin denetimsel davranışları ile ilgili esasları içermektedir. Çalışma dokümanı EMY’dir. Söz konusu yönetmeliğe, Resmi Gazetenin internet sitesinin (<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/03/20220301-9.htm>) sayfasından 03.01.2022 tarihinde ulaşılmıştır. Alanyazın temelindeki inceleme, ulusal eğitim denetimi kitapları için taranan ulusal denetim kitapları, alanyazında yapılmış olan doktora tezleri ve makaleler ile sınırlandırılmıştır. Tezlere ilişkin tarama Yüksek Öğretim Kurumu veri tabanı üzerinden gerçekleştirilirken, makaleler arama motoru Google Akademik üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Doküman incelemesi tekniğinin aşamaları, 1-Dokümanlara Ulaşma, 2- Dokümanların Orijinalliğini Kontrol Etme, 3- Dokümanları Anlama, 4- Veriyi Analiz Etme, 5- Veriyi Kullanma (Forster, 1995: akt. Yıldırım ve Şimşek, 2016) şeklindedir. Dokümanlara ulaşma aşamasında EMY'ye Resmi Gazete'nin resmi internet sitesinden ulaşılmıştır. Bu yönetmelik MEB'in mevzuat bölümünden de indirilerek karşılaştırılmış ve orijinalliği teyit edilmiştir. Dokümanları anlama aşamasında bu yönetmelik detaylı olarak incelenmiştir. Bu bağlamda yönetmelik dört başlık temelinde incelenmiştir: 1) Yarışma sınavına ilişkin hükümler, 2) Eğitim denetmen yardımcılığına atama ve yetiştirilme, 3) Eğitim denetmenleri başkanlığının kuruluşu ve görevleri, 4) Rehberlik ve denetim, izleme ve değerlendirme, inceleme soruşturma faaliyetleri ve raporlama. Bu başlıklar anahtar sözcükler olarak belirlenmiş yapılan tarama sonucunda tezler ve bilimsel hakemli dergilerde yayınlanan makaleler ile alanda yazılmış kitaplar dikkate alınarak yönetmelik analiz edilmiştir. Bu başlıkların alt başlıklarında yer alan ifadeler ayrı ayrı ele alınarak analiz edilmiştir. Yönetmeliğin alanyazınla ilişkisinde, denetimin tanımı, amacı (saptama, değerlendirme, geliştirme); denetmen rolleri, denetmen yeterlikleri, denetimin ilkeleri (amaçlılık, süreklilik, bütünlük, bireysel farklara dikkat) ve denetim modelleri (bilimsel, sanatsal, öğretimsel, kliniksel, gelişimsel, farklılaştırılmış vb.), denetim çeşitleri gibi kavramların yönetmelikte yer alması durumu veya bağlantılı açıklamaların yapıp yapılmadığı açısından incelenmiştir. Verilerin çözümlenmesinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizinde birbirine benzeyen veriler öncelikle belirli kod, kavramlar ve kategorilerden oluşan temalar altında bir araya getirilerek yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu çalışmada veriler, kodlama ve ayıklama, kategori geliştirme, temaların tespit edilmesi, bulguların tanımlanması ve verilerin yorumlanması başlıkları altında analiz edilmiştir. Bu bağlamda, verilerin analizi aşamasında yönetmelik ve alanyazınla ilişkili kodlar oluşturulmuştur. Bu kodlardan kategoriler oluşturulmuştur. Bu kategoriler, "Yönetmeliğin alanyazın temelinde incelenmesi" şeklinde tema altında yer almaktadırlar. Bu analizde verilerin mutlaka nicel hale getirilmesi gerekemeyebilir, ancak veriler, sayısallaştırılma yoluyla da verilebilir. Bu bağlamda, yönetmelik incelenerek metinlerin anlaşılması süreci gerçekleştirilmiş, bulgular ve bulguların ışığında kodlar, kategoriler ve temalar oluşturulmuştur. Yönetmelik incelemesi sonucunda oluşan tema, kategori ve kodlar içerik analizi yapılırken uygun alıntılarla desteklenmiştir. Yapılan bir analizi örneği Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1

Eğitim Müfettişleri Yönetmeliğinin Alanyazın Temelinde Analiz Örneklendirmesi

Tema	Kategori	Kodlar	Temayla İlişkili Yazılı Kuralların Belirlendiği Yasal Maddeler
Yönetmeliğin Alanyazınla Uygunluğu	Sınav kurulu ve görevleri	Sınav usul ve esasları	Eğitim Müfettişleri Yönetmeliğinde: Sınav Kurulunun Görevleri Madde 6-(1) a) Yarışma ve yeterlik sınavlarıyla ilgili usul ve esasları belirlemek ve bu çerçevede sınavların gerçekleştirilmesini sağlamak, b) 10.maddede belirlenen sınav konularından sınavlarda sorulacak sorulara esas olacak konu başlıklarını belirlemek. C) Yarışma ve yeterlik sınav konuları esas alınarak sınav sorularının hazırlanmasını sağlamak, d) Sınav sonuçlarına göre başarı listesi oluşturmak/oluşturulmasını sağlamak.
			Alanyazında: Nesnel seçme süreci, örgütteki görevlere gelmede yeterlik ölçütünü kullanır. Seçme süreci mesleğin değerine yaptığı katkıdır. Seçme sürecinin yeterlik ölçütü dışında çalışması hiyerarşik düzeni boza, mesleğe bağlılığı azaltır (Başar, 1994). Sistem kuramının dokuz özelliğinden birisi sistemin bünyesine uygun olanı seçmesidir (Bursalıoğlu, 1991b).
	Alanyazınla uygunluğu:		Yönetmelikte sınav kurulunun görevlerine ilişkin ifadeler, alanyazında geçen meslekte yeterlik ölçütü ile uygun olarak değerlendirilmiştir.
Yönetmeliğin Alanyazınla Uyumsuzluğu	Yarışma sınavına ilişkin hükümler	Yazılı sınav katılacaklarda aranacak şartlar	Yönetmelikte: Madde 8-(1)Yazılı sınava katılacaklarda, 657sayılı Kanunun 48inci maddesinde sayılan genel şartlara ek olarak; a) Adaylık ve sözleşmeli öğretmenlik süresi dâhil olmak üzere sınav başvurusunun son günü itibarıyla öğretmenlikte sekiz yıl ve daha fazla hizmeti bulunmak koşulu ile hâlen Bakanlık öğretmen kadrolarında görev yapıyor olmak veya en az dört yıllık lisans eğitimi veren hukuk, siyasal bilgiler, iktisadi ve idari bilimler, iktisat ve işletme fakülteleri veya bunlara denkliği Yükseköğretim Kurulu tarafından kabul edilen yurt içi ve yurt dışındaki yükseköğretim kurumlarından mezun olmak, b) Yarışma sınavının yapıldığı yılın ocak ayının birinci günü itibarıyla otuz beş

	<i>yaşını doldurmamış olmak,</i>
	Alanyazında: Sistem kuramı gereği meslek eğitimi yükseltmiş bireyler denetimin kalitesini etkileyebilecektir ki öğretmen moralinin de anahtarını oluşturacaktır. Denetmen yetiştirilmenin bilimsel bir sisteme bağlanamaması, uzmanlığa yabancılaşması sorunların ağırlık merkezini oluşturmaktadır (Başar, 1994).
Alanyazına uygunsuzluğu:	Yönetmelikte, öğretmenlik eğitim fakültesi dışından olan ve mesleği eğitimi olmayan dört yıllık fakülte mezunlarından denetçi seçimi sistem kuramının girdi özelliklerini karşılayan niteliklerle uyumamaktadır (Bursalıoğlu, 1991b). Ayrıca denetçi seçiminde getirilen 35 yaş sınırının, alanyazında meslekte uzmanlaşma ilkesi ile çeliştiği düşünülmektedir.

Geçerlilik ve Güvenirlik

Çalışmanın geçerliliğini ve güvenilirliği eğitim yönetimi ve denetimi alanında doktorasını bitirmiş bir öğretmen, 3 araştırma görevlisi ve yine bu bölümde yüksek lisansını tamamlamış 1 eğitim denetmenine Yönetmeliğin alanyazınıla ilişkisi yönünden incelettirilmesi yaptırılmış, bunların oluşturduğu kodlar, kategoriler ve temalar ile araştırmacının oluşturduğu kod ve kategoriler karşılaştırılmış ve anlaşmazlığa düşülen noktalarda gerekli görüşmeler yapıldıktan sonra kod, kategoriler ve temalar oluşturulmuştur. Anlaşmazlığa düşülen ve çözüme kavuşturulan bir konuya örnek vermek gerekirse, araştırmacılardan birisi, öğretmenlik alanı dışından, dört yıllık lisans eğitimi veren, değişik alanlardan –siyasal bilgiler, hukuk, iktisadi ve idari bilimler, iktisat ve işletme fakülteleri - seçilecek olan eğitim denetmenlerinin denetim sistemine negatif bir entropi sağlayacağını, sisteme bir hareket enerji ve güç kazandıracığını belirtirken; diğer araştırmacılar ise bu alanlardan seçileceklerin öğretmenlik mesleği eğitimi almadıklarını, sistemin içerisinden gelmedikleri için de sistem içerisinde bulunanlarla çatışma yaşanacağını ve güç yitimine neden olacağını belirtmişlerdir. Bunun üzerine bu bir kişi de, alan dışından seçilecek olanların meslek eğitimi olmadığını kabul ederek diğer dört araştırmacı ile fikir birliğine varmıştır. Ayrıca alanında uzman iki profesöre uzman incelemesine başvurulmuştur. Bu uzmanlar tarafından geri bildirimler sunulmuş ve gereken düzeltmeler yapılmıştır.

Bulgular

Bu başlık altında EMY'nin alanyazın ile uygunluk durumuna yer verilmiştir.

Eğitim Müfettişleri Yönetmeliğinin Alanyazın ile Uygunluğu

EMY'nin, alanyazın temelinde incelenmesi kapsamında EMY'nin alanyazın ile uygunluk durumuna ilişkin bulgular Tablo 2' de yer almaktadır.

Tablo 2

Eğitim Müfettişleri Yönetmeliğinin Alanyazın ile Uygunluğu

Tema	Kategoriler	Kod	
Yönetmeliğin Alanyazınıla Uygunluğu	Sınav kurulu ve görevleri	Sınavlarla ilgili usul ve esasları belirlemek	
	Eğitim denetmenleri başkanlığının kuruluşu ve görevleri	Görev, yetki ve sorumluluklar	
	Rehberlik ve Denetim		Hizmetlerin planlaması ve yürütülmesi
			Rehberlik ve denetim ilkeleri
			Rehberlik çeşitleri
			Denetim çeşitleri
			Eğitim İzleme-Değerlendirme
		Düzenlenecek raporlar	
Mesleki etik	Etik davranış ilkeleri		

Tablo 2'ye göre EMY'nin alanyazın ile ilişkisinin uygunluğu temasını oluşturan kategorilerden; sınav kurulu ve görevleri kategorisinde “sınavlarla ilgili usul ve esasları belirlemek kodu; eğitim denetmenleri başkanlığının kuruluşu ve görevleri” kategorisi altında: 1- Görev yetki ve sorumlulukları kodu; Rehberlik ve denetim “kategorisi altında 1-Hizmetlerin planlanması ve yürütülmesi, 2- Rehberlik ilkeleri, 3- Denetim ilkeleri, 4- Rehberlik çeşitleri, 5- Denetim çeşitleri, 6- Eğitim izleme-değerlendirme, 7- Düzenlenecek raporlar olmak üzere 7 kodun olduğu; Mesleki etik kategorisi altında da tek kod olan etik davranış ilkeleri olmak üzere, toplam 4 kategori ve kod ortaya çıkmıştır.

Sınav kurulu ve görevleri. Alanyazın ile sınav kurulu ve görevleri kategorisi incelendiğinde

sınavlarla ilgili usul ve esasları belirlemek kodu EYM ile alanyazının örtüşen kısımları kapsamında oluşturulmuştur.

Sınavlarla ilgili usul ve esasları belirlemek. EYM'nin 6. Maddesi, Sınav Kurulunun görevleri başlığı altında, sınav ile ilgili usul ve esasları belirliyor: “*MADDE 6- (1) Sınav Kurulunun görevleri şunlardır: a) Yarışma ve yeterlik sınavlarıyla ilgili usul ve esasları belirlemek ve bu çerçevede sınavların gerçekleştirilmesini sağlamak. b) 10 uncu maddenin ikinci fıkrasının (d) ve üçüncü fıkrasının (b) ve (ç) bentleri ile 21 inci maddenin birinci fıkrasının (c) ve (ç) bentlerindeki sınav konularından sınavlarda sorulacak sorulara esas olacak konu başlıklarını belirlemek. c) Yarışma ve yeterlik sınav konuları esas alınarak sınav sorularının hazırlanmasını sağlamak ç) Yarışma ve yeterlik sınav konuları esas alınarak yapılacak sözlü sınavlarda, adaylara sorulacak soru sayısını belirlemek, soruların hazırlanmasını ve sözlü sınavların yapılmasını sağlamak ...*” Alanyazın temelli incelendiğinde Sergiovanni ve Starratt (2002) başarılı denetimin özelliklerinin denetmen yeterliklerine bağlı olduğunu belirtmiştir. Denetmen niteliği öğretimin geliştirilmesini etkiler. Bu etkide de en önemli değişken denetmenin becerileridir (Katz, 1955). Bu becerilerden birisi olan teknik beceriler, gerekli bilgi, yöntem ve teknikleri kullanma yeteneğidir (Başar, 1993). Bu yeterlilikle ilgili olarak Aydın (1986) sınıf içi etkinliklerin denetim programının yapılmasını örnek göstermiştir. İşte tüm bu yeterliliklere sahip denetim elemanını seçmek için tüm sistemler, çalıştırdığı personellerini sisteme girmeden önce bir seçime tabi tutarlar. Açık sistem kuramının dokuz özelliği vardır. Bu dokuz özellikten bir tanesi de seçmedir. Açık sistemler her tür girişi kabul etmezler, seçime tabi tutarlar, bu seçici sürece kodlama denir (Bursalıoğlu, 1991a). Bu seçme yöntemlerinden bir tanesi de sınavdır. Sistem, yapacağı bir yarışma sınavı ile bünyesine en uygun elemanı seçer. Bu nedenle eğitim denetmenleri yönetmeliğinin denetçi seçmek için belirlemiş olduğu sınavlarla ilgili usul ve esasların alanyazınla uyumlu olduğu söylenebilir.

Eğitim denetmenleri başkanlığının kuruluşu ve görevleri. Alanyazın ile eğitim denetmenleri başkanlığının kuruluşu ve görevleri kategorisi incelendiğinde görev yetki ve sorumluluklar kodu EYM ile alanyazının örtüşen kısımları kapsamında oluşturulmuştur.

Görev, yetki ve sorumluluklar. EYM'nin 42.maddesi eğitim denetmenleri başkanının görev, yetki ve sorumluluklarını “*MADDE 42- (1) Eğitim müfettişleri başkanının görev, yetki ve sorumlulukları şunlardır: a) Eğitim müfettişleri başkanlığını yürürlükteki mevzuat hükümleri çerçevesinde yönetmek b) 41 inci maddede yer alan görevlerin yürütülmesini sağlamak c) Eğitim müfettişleri başkan yardımcılarının görev dağılımlarını yapmak ç) İnceleme ve değerlendirme komisyonu üyeleri ile büro personelinin görev dağılımlarını yapmak ya da yapılmasını sağlamak...*” şeklinde; başkan yardımcısının görevlerini, “*MADDE 44- (1) Eğitim müfettişleri başkan yardımcılarının görevleri şunlardır: a) Eğitim müfettişleri başkanının görevde bulunmadığı zamanlarda eğitim müfettişleri başkanlığına vekâlet etmek. b) Görev alanı çerçevesinde inceleme ve değerlendirme komisyonu üyeleri ile büro personelinin görev dağılımlarını yapmak...*” şeklinde belirlemiştir. Bu düzenleme, alanyazın temelli incelendiğinde, Weber'in (1978) bürokratik kuramına uygun olduğu, Weber'in bürokrasi kuramında, örgüt içerisinde tüm yapıların işleyişine yönelik yetki ve sorumluluklar yazılı kurallarla belirlenir. Weber'in ideal tip bürokrasisi beş öğeden meydana gelir ve bunlardan birisi de “tanımlanmış yetki ve sorumluluklardır (Bursalıoğlu, 1991b). Grup başkanının görevleri madde 47'de, eğitim denetmen ve denetmen yardımcılarının görevlerini de madde 53'de belirlenmiş. Böylece eğitim denetmenleri başkanı ve yardımcısı ile grup başkanı ve denetmen ve denetmen yardımcılarının yetki ve sorumlulukları da belirlenmiş olduğu görülmektedir.

Rehberlik ve denetim. Eğitim denetmenleri başkanlığının rehberlik ve denetim kategorisi incelendiğinde hizmetlerin planlanması ve yürütülmesi, rehberlik ilkeleri, denetim ilkeleri, rehberlik çeşitleri, denetim çeşitleri, eğitim izleme ve değerlendirme, rapor çeşitleri kodları Eğitim Denetmenleri Yönetmeliği ile alanyazının örtüşen kısımları kapsamında oluşturulmuştur.

Hizmetlerin planlanması ve yürütülmesi. EYM'nin 62. Maddesinin 1. fıkrasında, rehberlik ve denetim hizmetlerinin planlanmasını ve yürütülmesi ile ilgili izlenceyi belirliyor: “*Rehberlik ve denetim, izleme ve değerlendirme faaliyetlerinin etkili, ekonomik ve verimli yürütülmesini sağlamak amacıyla Bakanlığın hedef, plan ve programları dikkate alınarak, Başkanlıkça belirlenen ilkeler doğrultusunda eğitim müfettişleri başkanlıklarınca ilgili yılın 15 Ağustos tarihine kadar üç yıllık çalışma planı hazırlanarak ...*” Bu düzenleme alanyazın temelli incelendiğinde, planlama tüm örgütlerde önceden yapılması gereken önemli bir süreçtir (Bursalıoğlu, 1991b). Yine Bursalıoğlu (1991a), plan ile kontrolün birbirinden ayrılamayacağını, plansız eylemin kontrol edilemeyeceğini belirtmektedir. EYM'de rehberlik ve denetim faaliyetlerinin ekonomik ve verimli yürütülmesi için üç yıllık çalışma planının hazırlanmasının alanyazın ile uyduğu söylenebilir.

Rehberlik ve denetim ilkeleri. EMY'nin 63. Maddesinin rehberlik ve denetim ilkeleri tek başlık altında birlikte ele alınmış: *MADDE 63- (1) Kurumlarda yapılan rehberlik ve denetim faaliyetleri ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde yapılır. (2) Kurumlarda rehberlik ve denetim faaliyetlerinin birlikte yapılması esastır. (3) Rehberlik ve denetim faaliyetleri; a) Öğretim programlarında yer alan kazanımlara ulaşma düzeyini en üst seviyeye çıkaracak nitelikte olmalıdır, b) Bireysel ve kurumsal farklılıklar ile çevresel faktörleri dikkate alınmalıdır, c) Yol gösterici ve önleyici rehberliği öne çıkararak düzeltmeyi, iyileştirmeyi, geliştirmeyi ve kurumsal gelişimi esas alınmalıdır, ç) İyi uygulama örneklerini yaygınlaştırmalıdır, d) Sistemin risk alanlarının belirlenmesini ve giderilmesini sağlamalıdır, e) Usulsüzlük ve yolsuzlukları önlemelidir, f) Açık, şeffaf, eşit, demokratik, bütüncül, güvenilir ve tarafsız olmalıdır, g) İş birliğini ve katılımı içermelidir, ğ) Başarıyı ön plana çıkarmalı, teşvik etmeli ve ödüllendirmelidir, h) Bilimsel ve objektif esaslara dayalı olmalıdır, ı) Etkili, ekonomik ve verimli olmalıdır. (4) Rehberlik ve denetim faaliyetlerinde kurumlarca yapılan öz değerlendirme bulguları da dikkate alınır.*

Bu yasal düzenleme rehberlik ve denetim başlığı altında ilkeleri sıralamaktadır. Bu da gösteriyor ki denetim ve rehberliği Bakanlığın birbirine yakın anlamda kullandığı söylenebilir. Bu düzenleme alanyazın temelinde incelendiğinde; Kılıç, Aslanargun ve Arseven'in (2013) araştırmasında rehberlik ve denetim kavramını kavram yanılığısı başlığı altında açıklamışlardır. Bu açıklamalarında rehberlik ve denetimi yapanların kavramları kendine göre şekillendirmekte, öğretmenlerin rehberliği tam olarak bilmediklerini ve rehberliği de denetim olarak varsaydıklarını belirtmektedirler (Kılıç, Aslanargun ve Arseven, 2013). Yine aynı araştırmacılar rehberlik ve denetim kavramlarını aynı boyutta, iç içe geçmiş ve birlikte daha etkili olduğunu belirtmektedirler. Yukarıda yönetmelikte belirtilen açıklık, demokratiklik, durumsallık, objektiflik, bütünlük ilkeleri alanyazında Başar'ın (1993) belirttiği denetimin ilkeleri ile uyumaktadır. Yine rehberlik ve denetim ilkelerinde belirtilen "iş birliğini ve katılımı içermelidir" ilkesinin alanyazında, Burke ve Fesler'in (1983) denetim tanımıyla örtüşmektedir. Bu araştırmacılar denetimi, birlikte çalışma işi olarak tanımlamışlar ve işbirliği yaklaşımını savunmuşlardır. Ayrıca rehberlik ilkesi ile ilgili olarak alanyazında Wiles (1975), Burke ve Fesler (1983) ve Burnham (1976) denetimsel davranışın amacını rehberlik olarak tanımlamışlardır. Yine "iyi uygulama örneklerini yaygınlaştırmalıdır" ilkesinin alanyazında "sosyal mukayese kuramı" (Tonbul, 2021) ile uyumaktadır. Ayrıca "Kurumlarda rehberlik ve denetim faaliyetlerinin birlikte yapılması esastır." ilkesinin de alanyazında Kaya'nın (1991) 'denetimin rehberlik ve geliştirici yanı önem kazanır' sözü ile örtüşmektedir.

Rehberlik çeşitleri. EMY'nin 64. maddesinin rehberlik çeşitlerinin kapsamı ve uygulanması olarak düzenlenmiş ve bu maddede rehberlik çeşitleri: Önleyici rehberlik, düzeltici ve iyileştirici rehberlik, geliştirici rehberlik olarak belirtilmiştir. Alanyazında ise bu durumu Başar (1993), denetçi görevleri arasında belirterek, denetçinin eğitici, yol gösterici ve usulsüzlükleri önleyici anlayışını ön plana çıkaran bir rehberliği esas alması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca Ceylan ve Ağaoğlu (2010) öğretmeni eğitim-öğretim yönünden güçlü kılmak için rehberliği danışmanlık hizmeti olarak tanımlamaktadır. Alanyazında yapılan çalışmalarda da denetim sürecinde denetmenin daha çok öğretmene yardım ve rehberlik eden, birlikte çalışan danışman rolünde olmaları önerilmiştir (Yazıcı, 2022). Modern denetim inançlarında da denetçi danışman rolündedir (Yılmaz, 2009). Okul ortamında yaşanan belirsizlikleri, sorunları değişimin ve gelişimin bir fırsatı olarak gören denetçi, danışmanlık rolünü etkin bir şekilde yerine getirmelidir (Özdayı ve Özcan, 2005)

Eğitim sürecinin bir ögesi olan rehberlik, karara giden yoldaki danışmanlık hizmetleri olarak tanımlanmaktadır (Başar, 1995). Milli Eğitim Bakanlığı'nda 1950'li yılların başlarında yabancı müşavir ve uzman olarak çalışanlar Bakanlığa sundukları raporlarda, denetçilerin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim aracılığı ile yetiştirilmeleri, kendi bölgelerinde okulların ve öğretmenlerin eğitim müşavirliklerini yapmaları, birlikte çalışma ilkesini benimsemeleri ve denetçiden çok danışman rolünde olmalarını önermişlerdir (Bilir, 1992). Modern denetim anlayışında da denetçi aynı zamanda danışman rolündedir. Okulun üyeleri ile birlikte sorunu tanımlama amacıyla ortaklaşa çalışarak üyelerin sorunlarını görmelerine, anlamalarına yardımcı olmaktadır. Denetçi danışmanlık rolünü etkili bir şekilde yerine getirerek iyileştirme ve yenilemeye etkin biçimde katılarak okulun zayıf ve güçlü yönlerinin ortaya çıkmasına yardımcı olabilmektedir (Özdayı ve Özcan, 2005)

Denetim çeşitleri. EMY'nin 65. maddesinin denetim çeşitlerinin kapsamı ve uygulanması olarak düzenlenmiş ve bu maddede denetim çeşitleri: Süreç denetimi, sonuç denetimi, performans denetimi,

sistem denetimi, mali denetim, uygunluk denetimi, tematik denetim, personel denetimi, yerindelik denetimi, ders denetimi, öz değerlendirme olarak belirlenmiş; alanyazın temelinde incelendiğinde de denetim çeşitlerinde farklı yaklaşımlar görülmektedir; bunlar biçimsel denetim- etkinlik denetimi, sorun çözmeye yönelik denetim, yönetsel, parasal, bireysel denetim, dikey-yatay denetim, bireysel-grupla denetim, yakın-uzak, kurum-birey, iç-dış denetim (Başar,1993; Taymaz, 2005); yargısal denetim, mutlak standartlar denetimi, sonuç odaklı denetim (Lunenburg ve Ornstein, 2011) şeklinde ayrılmışlardır. Bu denetim çeşitlerinin alanyazınla örtüştüğü düşünülmektedir.

Eğitim izleme-değerlendirme. EMY'nin 66. maddesinin eğitim kalite standartlar, izleme ve değerlendirme olarak düzenlenmiş. Bu maddede eğitim denetmeni başkanlıklarının illerde yürüttüğü eğitim öğretim ve yönetim hizmetlerinin performans kriterlerine göre ve öğrencilerin öğretim programlarında öngörülen kazanımlara ulaşma durumlarının bakanlıkça izlenmesi ve değerlendirilmesidir. Bu rapor bir süreye bağlıdır. Her yıl ağustos ayında iller bu raporunu il milli eğitim müdürlüğüne bildirir, bir örneği de Başkanlığa gönderilir. Bu raporda kurumların öz değerlendirmeleri ile denetim bulguları da yer alır. Bu durum alanyazın temelinde incelendiğinde gelişimsel denetim sürecinde düzeltme-geliştirme uygulaması ile uyumaktadır.

Düzenlenecek raporlar. EMY'nin 68. Maddesinde düzenlenecek raporların çeşidi ve kapsamı belirlenmiş. Bu maddede eğitim denetmen ve denetmen yardımcılarının görev alanları ile ilgili çalışmalarının sonuçlarını rehberlik raporu, denetim raporu, izleme ve değerlendirme raporu, araştırma raporu, inceleme raporu, suç duyurusu raporu, ön inceleme raporu, tevdi raporu, rehberlik ve denetim değerlendirme raporu, yıllık faaliyet raporu ile belirlerler. Bu raporların kapsamı da rapor adları ile ilgili hususlar çerçevesinde oluşturulmuştur. Örneğin denetim raporu okul veya kurumlardaki faaliyetlerin denetlenmesi sonucunda düzenlenen rapordur. Bu rapor çeşitleri alanyazın temelinde incelendiği Max Weber'in bürokratik kuramına göre örgütlerde yapılan her faaliyetin yazılı bir kayıtlı tutulur ve arşivlenir. Eğitim kurumlarında da yapılan denetimi, inceleme, araştırma ve soruşturma faaliyetlerinin rapor altında kayıtlının tutulması alanyazına uygun bir harekettir.

Mesleki etik. Mesleki etik kategorisi adı altında, kod olarak etik davranış ilkeleri EMY ile alanyazının örtüşen kısımları kapsamında oluşturulmuştur.

Etik davranış ilkeleri. EMY'nin 71. maddesinde eğitim denetmeni ve eğitim denetmeni yardımcılarının Denetim Görevlilelerinin Uyacakları Mesleki Etik Davranış İlkeleri belirlenmiştir. Alanyazın temelinde de eğitim denetmenlerinin mesleki etik davranışlara uyması gerektiği belirtilmiştir. Demirtaş ve Ersözlü'nün (2007) yaptığı bir çalışmada rehberlik ve teftiş alanında mesleki etik ilkelerinin belirlenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Mesleki etik ilkelerin denetmenlerin mesleki profesyonelliğini artıracacağı düşünülmektedir.

Eğitim Müfettişleri Yönetmeliğinin Alanyazın ile Uyumsuzluğu

EMY'nin alanyazın ile uyumsuzluk durumuna ilişkin bulgular ise Tablo 3' te verilmiştir.

Tablo 3

Eğitim Müfettişleri Yönetmeliğinin Alanyazın ile Uyumsuzluğu

Tema	Kategoriler	Kod
Yönetmeliğin Alanyazınla Uyumsuzluğu	1-Yarışma sınavı	1-Öğretmenlik dışı alan
	2-Yazılı sınava katılacaklarda aranacak şartlar	1-Farklı uzmanlık eğitimi veren mezunlar 2-Uzmanlık kazanımlarının göz ardı edilmesi,
	3-Eğitim denetmen yardımcılarının yetiştirilmesi	1-Yeterlik eğitim süresi 120 saatten az olamaz
	4-Yeterlik sınav konularında içerik eksikliği	1-Yönetimde İnsan İlişkileri ve iletişim 2-Mesleki etik 3- Eğitim denetimi
	5- Sözlü sınav	1-Objektifliği sağlamada içerik eksikliği
	6- Denetmenlerin görev tanımları	1-Eğitici rolün ön plana çıkmadığı
	7- Denetim hizmetlerinin çeşidinde içerik eksikliği	1-Ders denetimi içeriğinde eksiklik denetim 2-Denetmenlik rollerinde kavram tutarsızlığı 3-Denetmen rollerinde soruşturma algısı

Tablo 3'e göre, EMY'nin alanyazın ile ilişkisinin uyumsuzluğu temasını oluşturan kategorilerden; yarışma sınavı kategorisinde "öğretmenlik dışı alan" olmak üzere bir kodun oluştuğu"; "yazılı sınavlarda aranacak şartlar" kategorisi altında: 1- Farklı uzmanlık eğitimi veren mezunlar, 2- Uzmanlık niteliklerinin göz ardı edilmesi," olmak üzere iki kodun oluştuğu; "Eğitim denetmen yardımcılarının yetiştirilmesi" kategorisi altında "Yeterlik eğitim süresi 120 saatten az olamaz" olmak üzere bir kodun oluştuğu; "Yeterlik yazılı sınav konuları" kategorisi altında 1-Yönetimde İnsan ilişkilerinde yeterlilik ve iletişim, 2-Mesleki etik, 3-Eğitim denetimi" olmak üzere üç kodun oluştuğu; "sözlü sınav" kategorisi altında "objektifliği sağlama" olmak üzere bir kodun oluştuğu; "denetmenlerin görev tanımları" kategorisi altında: "1-Eğitici rolün ön plana çıkmadığı, 2-Denetmenlik rollerinde kavram kargaşası, 3- Denetmen rollerinde soruşturma algısı olmak üzere üç kodun oluştuğu; "Denetim hizmetlerinin çeşidi" kategorisi altında 1- Ders denetimi içeriğinde eksiklik olmak üzere bir kodun oluştuğu; bu duruma göre toplam 7 kategori ve 12 kod ortaya çıkmıştır.

Yarışma sınavı. Alanyazın ile yarışma sınavı kategorisi incelendiğinde, "öğretmenlik meslek bilgisi" kodu Eğitim Denetmenleri Yönetmeliği ile alanyazının uyuşmayan kısımları kapsamında oluşturulmuştur.

Öğretmenlik dışı alan. EMY'nin, 7. maddesinde yarışma sınavına ilişkin hükümler düzenlenmiştir. Bunlardan bir tanesi "Yarışma sınavına, öğretmen unvanını ihraz edenler ile en az dört yıllık lisans eğitimi veren hukuk, siyasal bilgiler, iktisadi ve idari bilimler, iktisat ve işletme fakülteleri veya bunlara denkliği Yükseköğretim Kurulu tarafından kabul edilen yurt içi ve yurt dışındaki yükseköğretim kurumlarından mezun olanlar katılabilir." hükmüdür. Bu maddeye göre öğretmenlik meslek bilgisi olmayan hukuk, siyasal bilgiler, iktisadi ve idari bilimler, iktisat ve işletme fakülteleri mezunlarının eğitim denetim sistemine seçilebilecekleri anlaşılmaktadır. Sistem kuramına göre sistemin özelliklerinden bir tanesi de sistemin yapısına uygun olmayan girdiyi sistemin kabul etmeyeceğidir. Sistem her girdiyi kabul etmez, bünyesine uygun olanı seçer (Bursalıoğlu, 1991b). Eğer denetim sisteminin bir hukuk ve iktisat mezunlarına ihtiyacı var ise öğretmenlik meslek bilgisine sahip olan öğretmenlerden yetiştireceği denetmen yardımcılarını hukuk ve maliye, iktisat dersleri aldırabilir.

Yazılı sınava katılacaklarda aranacak şartlar. Alanyazın ile yazılı sınava katılacaklarda aranacak şartlar kategorisi incelendiğinde, "farklı uzmanlık eğitimi veren mezunlar" kodu EMY ile alanyazının uyuşmayan kısımları kapsamında oluşturulmuştur.

Farklı uzmanlık eğitimi veren mezunlar. EMY'nin, 8. maddesinin (a) fıkrasında yarışma sınavına katılacaklarda aranan şartlar düzenlenmiştir. Bu başlık altında yarışma sınavına ilişkin yazılı kurallar düzenlenmiştir. Bu yazılı kurallardan bir tanesi, yine yukarıda bahsedildiği gibi farklı uzmanlık eğitimi veren hukuk, siyasal bilgiler, iktisadi ve idari bilimler, iktisat ve işletme fakülteleri direk sınava girmesi şartına karşılık öğretmenlerde 8 yıllık hizmet şartı getirmektedir. Buradaki eşitsizlikten ziyade önemli görülmesi gerekenin farklı uzmanlıklardan gelen kişilerin sisteme kolayca girebilmeleridir.

Uzmanlık kazanımlarının göz ardı edilmesi. EMY'nin 8. maddesinin (b) fıkrasında yarışma sınavına katılacaklarda aranan şartlar düzenlenmiştir. Bu fıkrada "Yarışma sınavının yapıldığı yılın ocak ayının birinci günü itibarıyla otuz beş yaşını doldurmamış olmak" kuralı getirilmiştir. Ancak, bu durumda, eğitim sisteminde otuz beş yaşını geçmiş, kırk, kırk beş yaşlarına gelmiş ve yıllar içerisinde kazanmış olduğu uzmanlık becerilerinden faydalanılamayacak öğretmenler vardır. Örneğin, 36-45 yaşları arasında doktorasını tamamlayan, eğitim alanında makaleleri, kitapları olan, uzmanlık becerileri kazanmış öğretmenler vardır. Bu öğretmenlerin denetim sistemine katkıları olacakken, yaş sınırı ile elenmektedirler. Alanyazında meslekte uzmanlık ile ilgili olarak Can ve Gündüz'ün (2018) yaptığı bir araştırmada denetmenlerin ciddi bir donanıma sahip olmaları gerektiği, denetim faaliyetinin uzmanlık gerektirdiğini, denetleyenlerin uzman olmasının liyakatli iş yapılmasına katkı sağladığını, bu durumun kalite ve başarının sağlanması bakımından gerekli olduğu sonucuna varmışlardır.

Eğitim denetmeni yardımcılarının yetiştirilmesi. Eğitim denetmen yardımcılarının yetiştirilmesi kategorisi EMY'nin 18. Maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre oluşturulan "yeterlik eğitim süresi 120 saatten az olamaz" kodu aşağıda açıklanmıştır.

Yeterlik eğitim süresi 120 saatten az olamaz. Eğitim denetmeni yardımcısı yetiştirmede 120 saatlik bir eğitimin az bir süre olduğu düşünülmektedir. İlgili maddeden, MEB bu süreyi 300 saat

yapabileceği gibi 120 saat de yapabilir anlamı çıkmaktadır. Üniversitelerde eğitim denetmenliği bölümünde yüksek lisans yapan bir öğrencinin toplamda en az 300 saat yeterli eğitimi aldığı düşünülmektedir. Bu bulguyu Yıldırım'ın (2006) yaptığı bir araştırma desteklemektedir. Bu çalışmada denetmen yardımcısı adayları kurs süresini yetersiz bulmuşlardır. Yine bu çalışmada eğitim mevzuatı ve eğitim hukuku derslerinin yanı sıra derinlemesine bir denetim kuramları, örgüt psikolojisi ve yönetimde insan ilişkileri ve iletişim gibi derslerin ağırlıklı olması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Bunun için de denetmen adaylarının yüksek lisans doktora programlarından geçirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Başar da (1985) yaptığı bir çalışmada denetmenlerin yetiştirilmesi için verilen kursların düşük nitelikli sonuçlar vereceğini belirterek yüksek lisans düzeyinde bir eğitim almaları gerektiğini belirtmiştir.

Yeterlik sınav konuları. Yeterlik sınav konuları kategorisi EMY'nin 21. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre oluşturulan “Yönetimde insan ilişkileri yeterlikleri ve iletişim”, “mesleki etik”, “eğitim denetimi” kodları aşağıda açıklanmıştır.

Yönetimde insan ilişkileri yeterlikleri ve iletişim. EMY'nin 21. maddesinde yeterlik sınav konuları belirtilmiştir. Bu sınav konuları içerisinde “yönetimde insan ilişkileri yeterlikleri ve iletişim” konusu bulunmamaktadır. Başar (1993) denetçi yeterlik türlerinin üç boyutundan birisini de “insancıl yetenekler” olarak belirtmiştir. Denetmenin insancıl davranışına karşı müdür ve öğretmen de aynı tür karşılığı verecektir. Yine Başar (1993), araştırma bulgularının insan ilişkilerine önem veren denetim biçiminin, denetlenenlerde olumlu edim değişimini gerçekleştirdiğini gösterdiğini belirtmektedir. İletişim, denetim sisteminin sağlıklı yürütülmesinin en önemli göstergesidir (Aydın, 1986). İletişime kapalı olan denetmenin karşısındaki kişiye rehberlik yapma durumu zayıftır. Dolayısıyla, yeterlik sınav konularının alanyazınla karşılaştırılması yapıldığında, insan ilişkileri ve iletişim konusunda içerik eksikliğinin olduğu söylenebilir.

Mesleki etik. EMY'nin 21. maddesinde yeterlik sınav konuları belirtilmiştir. Bu sınav konuları içerisinde “mesleki etik” konusu bulunmamaktadır. Meslek etiği, mesleki uğraşların iyiye, doğruya yönlendirilmesi için ilkeler koyan, meslek üyelerinin kişisel arzularını sınırlayan, belli bir çizginin dışına çıkmalarını önlemeye çalışan, mesleki idealleri geliştiren ve ilkesiz üyeleri mesleğin dışına iten ilke ve kurallardır (Toprakçı ve diğerleri, 2010). Bu nedenle Taymaz (2005)'in “Denetmen bir eğitimci olduğunu unutmaz, kişisel görüş ve yorumları açıklarken dikkatlidir” sözünün önemine atfen yeterlik sınavı konuları içerisinde meslek etiğinin konulması gerektiği düşünülmektedir. Denetmenlerin, denetimde etik davranış göstermeleri önemlidir. Denetmenlerin ayrımcılıktan kaçınması, öğretmen otoritesine saygı göstermesi, insancıl ilişkiler kurması, cinsel söylemler kullanmaması, korku kültürü yaratmaması önemli görülmektedir (Aydın, 2003). Dolayısıyla yeterlik sınav konularının alanyazınla karşılaştırılması yapıldığında, mesleki etik konusunda içerik eksikliğinin olduğu söylenebilir.

Eğitim denetimi. EMY'nin 21. maddesinde yeterlik sınav konuları belirtilmiştir. Bu sınav konuları içerisinde “Eğitim Denetimi” konusu bulunmamaktadır. Denetmen yardımcısının gireceği bir sınavda, klasik denetimin, çağdaş denetimin, denetim kuramlarının, denetçi rollerinin, denetim ilkelerinin, denetim yaklaşımlarının, denetçi yeterliklerinin konu olarak oluşturduğu “eğitim denetimi” dersinin olmayışı büyük bir içerik eksikliği olduğu söylenebilir.

Sözlü sınav. EMY'nin 24. maddesinde sözlü sınav kuralları belirtilmiştir. Bu kategori altında objektifliği sağlamada içerik eksikliği kodu aşağıda açıklanmıştır.

Objektifliği sağlamada içerik eksikliği. Sözlü sınav ile ilgili yazılı kurallar içerisinde objektifliği sağlamak için dikkat edilmesi gereken hususlar içerisinde “kamera” bulundurulması, kurum dışından bir personel görevlendirilmesi, soruların önceden hazırlanarak kura ile seçilmesi gibi bir uygulama yoktur. MEB'in 2000'li yıllarda denetmen yardımcısı seçmek için yaptığı sözlü sınavlarda objektiflik yok diye idari yargılamalar yaşanmıştır. Kişisel açılan bir davayı MEB, Danıştay'ın 2. Dairesi Esas No: 2006/2843 Karar No: 2007/2948 sayılı kararı ile kaybetmiştir. Yine sözlü sınavda verilen yanıtların, teknolojik imkânlardan yararlanılarak kayıt altına alınmadığı (elektronik ortamda görüntülü ve sesli kayıt gibi) gerekçesiyle, Danıştay 2.Dairesi (Esas No:2009/183; Karar No:2009/3413 sayılı karar) davacı öğretmen lehine karar vermiştir. Nitekim de bu davalar sonucunda, 2009 yılında MEB yaptığı müfettiş yardımcılığı sınavında, kamera ve soruyu kutudan çekme uygulamasını getirmiştir. Ancak MEB, 2016 ve 2022 yılında yaptığı müfettişlik sözlü sınavlarında bu uygulamayı tekrar kaldırmıştır. Tüm bu durumlar nesnellığe gölge düşürmektedir. Dolayısıyla liyakat ilkesine önem

verilmediği ortaya çıkmaktadır. Liyakat ilkesi; işe giriş, işte yükselme ve görevlendirmelerde açıklık, yetkinlik, uygunluk ve başarı ölçütlerine dayandırılması anlamına gelmektedir (Yılmazöz, 2009). Özellikle sözlü sınavlarının objektifliği, açıklığı ve uygunluğu konusundaki tartışmalar her sözlü sınavın bitiminden itibaren devam eder hale gelmiştir. Kamu kurumlarında yükselebilmek için sözlü sınavların sıkça kullanılması liyakate uymamaktadır (Şahin, 2016). Karatepe ve Kurnaz'a göre (2019) sınav komisyonları seçilirken, İngiltere'deki uygulamalara paralel olarak kurum dışı bir personelin görevlendirilmesi gerektiği ve bu durumun sınava yönelik kaygıları azaltacağı, yine İngiltere örneğini vererek, soruların önceden hazırlanarak, adayların soruları kura ile seçmelerinin, sorular hakkında kişisel önyargıların önüne geçeceği, sınavlarda kamera ile ses ve görüntü kayıtlarının alınması sözlü sınavların yargısal denetimini kolaylaştıracaktır. Dolayısıyla tüm bu durumlar sözlü sınav uygulamalarında içerik eksikliği olarak söylenebilir.

Denetmenlerin görev ve yetkileri. EMY'nin 53. maddesinde denetmen ve denetmen yardımcılarının görev ve yetkileri kategori olarak belirlenmiştir. Bu kategori altında eğitici rolün ön plana çıkmadığı, denetmen rollerinde kavram tutarsızlığı, denetmen rollerinde kavram tutarsızlığı kodları altında açıklanmıştır.

Eğitici rolün ön plana çıkmadığı. EMY'nin 53. maddesinde denetmen ve denetmen yardımcılarının görev ve yetkileri belirtilmiştir. Bu görev ve yetkileri şöyle belirtilmiştir:

“MADDE 53- (1) Eğitim müfettişi ve eğitim müfettiş yardımcılarının görev ve yetkileri şunlardır:
a) *İldeki her derece ve türden resmî ve özel örgün ve yaygın eğitim kurumları ile özel öğrenci barınma hizmetleri kurumlarının rehberlik, iş başında yetiştirme, denetim, izleme ve değerlendirme, araştırma, inceleme, soruşturma ve ön inceleme çalışmalarını yapmak.* b) *Rehberlik, denetim, izleme ve değerlendirme, inceleme, soruşturma, ön inceleme çalışmaları neticesinde düzenleyecekleri raporları çalışmaların tamamlanmasından sonra en geç yirmi gün, kapsamlı işlerde ise verilen ek süre içinde eğitim müfettişleri başkanlığına teslim etmek.* c) *Yürütülen çalışmalarda Başkanlıkça yayımlanan görev standartlarına uymak.* ç) *Refakatlerine verilen eğitim müfettiş yardımcılarının yetişmelerini sağlamak, refakatine verilen eğitim müfettiş yardımcılarını hakkında altı ayda bir Ek-2'de yer alan Formu doldurarak eğitim müfettişleri başkanlığına sunmak.* d) *Beraber çalıştıkları eğitim müfettiş yardımcılarının mesleki gelişimlerine katkı sağlamak.* e) *Görevlendirildikleri kurul ve komisyonlardaki çalışmalarını yürütmek.* f) *Eğitim müfettişleri başkanı tarafından bu kapsamda verilen diğer görevleri yapmak.* g) *Mevzuatla verilen diğer görevleri yapmak.*”

Yukarıdaki yazılı kural, incelendiğinde a) bendinde, eğitim denetmenlerinin görevleri “*rehberlik, iş başında yetiştirme, denetim, izleme ve değerlendirme, araştırma, inceleme, soruşturma ve ön inceleme çalışmalarını yapmak.*” olarak belirtilmiştir. Genelde alanyazında denetmen rolleri: liderlik, yönetim, rehberlik, hizmetiçi eğitim, araştırma, soruşturma olarak belirlenmiştir (Taymaz, 2005; Başar, 1993; Açıkalin, 1992). Alanyazında denetmene verilen roller arasında bulunan ve personelin geliştirilmesi ve yetiştirilmesi olarak düşünülmesi gereken “*hizmetiçi*” eğitimin, denetmen rolleri arasında bulunmadığı, Milli Eğitim Bakanlığının denetmenlerin eğitici rolünü ön plana çıkarmadığı anlaşılmaktadır. Yukarıdaki yazılı kurallardan diğer bentler incelendiğinde de, işte raporları 20 gün içerisinde teslim etmek, görev standartlarına uymak, denetmen yardımcılarının yetişmesini sağlamak, eğitim denetmen yardımcılarını hakkında 6 ayda bir form doldurarak başkanlığa sunmak ve mesleki gelişimlerine katkı sağlamak, görevlendirildikleri kurul ve komisyonlardaki çalışmalarını yürütmek, eğitim denetmenleri başkanı tarafından verilen diğer görevleri yapmak, mevzuatla verilen diğer görevleri yapmak gibi belirtilen görevlerin hepsi bürokratik kurallara uymak ile ilgilidir.

Denetmen rollerinde kavram tutarsızlığı. EMY'nin 53. maddesinde yazılı kuralların (2). fıkrasında belirtilen “*Eğitim müfettişi ve eğitim müfettiş yardımcılarının Bakanlık merkez ve taşra teşkilatındaki geçici görevlendirmelerinde Bakanlığın onayı aranır.*” maddenin, denetmen görevleri ile alakası olmayan, alanyazın ile tutarsızlık oluşturan bir madde olduğu düşünülmektedir.

Denetmen rollerinde soruşturma algısı. EMY'nin 53. maddesinde denetmenlerin görevleri incelendiğinde, rehberlik, iş başında yetiştirme, denetim, izleme değerlendirme rolleri dışındaki diğer, inceleme, araştırma, soruşturma, ön inceleme rollerinin daha çok soruşturma algısını çağrıştırdığı; denetim, izleme değerlendirme rolleri sonucunda da soruşturma işlemi çıkabileceğinden, teftişin bağlı olduğu yönetim tarafından denetmenlerden beklenen rollerin önceliği olarak soruşturma algılanmış olabilir. Ayrıca, EMY'nin 21.maddesinde yeterlik sınav konularının tamamının soruşturma sonucunda

yargısal karar vermeye yönelik mevzuattan oluşması da denetmen rollerinde daha çok soruşturma algısını güçlendirmektedir.

Denetim hizmetlerinin çeşidinde içerik eksikliği. EMY'nin 65. maddesi denetim hizmetlerinin çeşitlerinden bahsetmektedir. Bu madde bu başlık altında kategori oluşturulmuştur. Bu madde ile ilgili olarak oluşturulan klinik denetim, sanatsal denetim ve farklılaştırılmış denetim kodu aşağıda açıklanmıştır.

Ders denetimi içeriğinde eksiklik. EMY'nin 65.maddesinin denetim hizmetlerinin çeşitlerinden ders denetimi ve uygulamasından bahsedilmiştir. Ancak ders denetiminin nasıl uygulanacağına, kaç ders saati olacağına yönelik bir içerikten bahsedilmemiştir. Ders denetiminde ölçme-değerlendirme formu olarak neyin kullanılacağı açıklanmamıştır. Ayrıca ders denetimi içerisinde duruma göre denetmenin hangi denetim yaklaşımlarını kullanacağı (Örneğin klinik denetim, sanatsal denetim ve farklılaştırılmış denetim vb.) içerik olarak yer almamıştır (Aydın, 2014).

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Eğitim Denetmenleri Yönetmeliğinin alanyazın temelinde incelenmesi sonucunda genel olarak alanyazına uyumlu olduğu söylenebilir. Eğitim denetmen yardımcılığına giriş için yarışma sınavının düzenlenmesi, bürokratik kurama uygun olarak denetmenlerin görev tanımlarının yazılı kurallar haline getirilmesi, denetim ve rehberlik ilkeleri ile denetim çeşitlerinin ve izleme değerlendirme raporlarının belirtilmesinin alanyazın ile uyumlu olduğu söylenebilir. Ancak bu araştırmanın bulgularına göre, öğretmenlik alanı dışında farklı mezuniyet alanlarından denetmen yardımcısı seçiminin, eğitim denetim sisteminin yapısı ile uygunluğu olmadığı düşünülmektedir. Sistem kuramının özelliklerine göre, sistem bünyesine uygun olmayan girdiyi kabul etmez (Bursalıoğlu, 1991b). Bu durum sistemin fizyolojisine aykırıdır. Bu nedenle siyasal, hukuk, iktisat, maliye gibi mezunların eğitim denetmenliği yardımcılığına seçilmesinin alanyazındaki eğitim kuramları açısından uygun olmadığı düşünülmektedir. Öğretmenlik hizmetinden sonra denetmen yardımcısı seçilen adaylara bu alanlarla ilgili dersler temel eğitimde verilebilir. Diğer bir bulgu olan denetmenlik yardımcılığına girişteki yaş sınırının 35 olması, öğretmenlerin zaman içerisinde kazanmış olduğu uzmanlık becerilerinden denetim sisteminin yararlanamamış olmasıdır. Can ve Gündüz'ün (2018) yaptığı bir çalışmada denetmenlerin ciddi bir donanıma sahip olmaları gerektiği, denetim faaliyetinin uzmanlık gerektirdiğini belirtmişlerdir. Başka bir bulgu olan eğitim denetmen yardımcılarının yetiştirilmesinde belirtilen en az 120 saatlik sürenin yetersiz olduğu bulgusunun Memişoğlu'nun (2016) araştırması ile örtüştüğü, üniversitelerin eğitim yönetimi teftişi bölümlerinde yüksek lisans programlarından mezun olma koşulunun getirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Sonraki bir bulgu olan, yeterlik sınav konularının hep mevzuata dayalı olması, soruşturma ağırlıklı konulardan seçilmesi ve eğitim denetimi, mesleki etik, yönetimde insan ilişkileri ve iletişim konularının bu sınavda olmaması, denetim elemanı seçerken yapılan bir sınavda denetim kuramlarından sorumlu olmaması bir eksiklik olarak düşünülmektedir. Yalnızca sınav konuları değil denetmenlere yönelik gerçekleştirilen eğitim konuları incelendiğinde de rehberlik, mesleki yardım ve işbaşında yetiştirme görevlerine ilişkin herhangi bir eğitim almadıkları da bu bulguyu desteklemektedir (Ceylan ve Ağaoğlu, 2010). Yine denetmen yardımcılığı sözlü sınavında objektifliği sağlamada içerik eksikliğinin bulunması sözlü sınava kuşku ile yaklaşılması sonucunu doğuracaktır. Özellikle sözlü sınavlarda kamera bulundurulması, komisyon üyelerinden birisinin dışarıdan olması ve sorulacak soruların önceden hazırlanarak bir zarfın içerisine konulup adaya çektilmesi uygulamaları nesnellığı artıracak ve liyakati yüksek kişilerin seçimine fırsat sağlayacaktır (Karatepe ve Kurnaz, 2019). Bir başka bulguda ise eğitim denetmenlerinin eğitici rolünün ön plana çıkmadığı bulgusunun Açıkalin (1992) tarafından yapılan araştırma ile uyumlu olduğu söylenebilir. Hâlbuki denetimin amacı okulu geliştirmek, başarısını artırmaktır. Denetmenin rolü de okulun amaçlarını gerçekleştirmesine katkıda bulunmaktır. Öğretmenin bilgi, beceri ve yeterliklerini geliştirip, değiştirmektir. Bunun için de denetmen eğitim sürecinin içerisinde bulunmalıdır. Denetmen profesyonel bir eğitici (Açıkalin, 1992). Bu nedenle MEB'in denetmenlerin eğitici rollerini ön plana çıkaran düzenlemeler yapması gerekmektedir. Yukarıda belirtilen görevler arasında rehberlik ve iş başında yetiştirme denetmenin eğitici rolü olarak düşünülebilir, ancak bu iki rol de okuldaki rehberlik ve denetim çalışmalarında, kısa zaman aralıklarında yapılacak etkinlikler olup, hizmetiçi eğitim gibi sürenin daha uzun olduğu zaman etkinlikleri değildir. Denetmenlerin görev tanımları incelendiğinde de daha çok soruşturma algısının ön plana çıktığı görülmektedir. Yine bu bulgu da Açıkalin'ın (1992)

bulgusuyla örtüşmektedir. Yeterlik sınav konuları arasında, yüksek lisans ve doktora dersleri arasında bulunan rehberlik, denetim kuramları, denetim modelleri, denetimin felsefesi ve çağdaş denetim, denetçi yeterlik rolleri, yönetimde insan ilişkileri ve iletişim, güdü kuramları gibi, denetmenin öğretmenlerin mesleki bilgi ve becerilerini geliştirmeye yönelik konular bulunmamaktadır. Ayrıca alanyazında yapılan araştırmalarda öğretmenler, denetmenlerin hem rehberlik hem de soruşturmacı görevlerini bir arada yürütmesinin, denetimin etkililiğini azalttığını belirtmişlerdir (Kayıkçı ve Şarlak, 2013). Başka bir sonuçta ders denetiminin içeriğindeki eksikliklerdir. Ders denetiminin nasıl uygulanacağı bilinmemektedir. Alanyazında okul müdürlerinin ve müfettişlerin ders denetimindeki rolleri ile ilgili araştırmaların olduğu bilinmektedir (Yazıcı, 2022). Ders denetiminde ölçme aracının ne olduğu açıklanmamıştır. Ayrıca ders denetiminde denetmenin hangi denetim yaklaşımlarını kullanacağı -klinik denetim, sanatsal denetim ve farklılaştırılmış denetim (Aydın, 2014)- içerik olarak yer almamıştır. Tüm bu tartışmaların sonucunda MEB merkez teşkilatı üst yöneticileri, EYM'nin belirtilen eksikliklere göre yeniden düzenlemeyi; denetmenlerin eğitici rollerini ön plana çıkarmayı, rehberlik ve iş başında yetiştirme rolü için farklı, soruşturma rolü için farklı teftiş grupları yetiştirmeyi; yeterlik sınav konuları içerisine rehberlik, denetim kuramları, denetim modelleri, denetimin felsefesi ve çağdaş denetim, denetçi yeterlik rolleri, yönetimde insan ilişkileri ve iletişim, güdü kuramları konularını dahil etmeyi düşünmelidir.

Kaynakça

- Açıklım, Ş. (1992). Müfettişlerin görev beklentileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(7), 117-123.
- Altunay, E. (2016). Eğitimin denetimi. E. Toprakçı (Ed.) *Eğitbilim Pedagojisi* içinde (ss. 311-338). Ütopya Yayınevi.
- Aydın, M. (1986). *Çağdaş eğitim denetimi*. IM Eğitim Araştırma Yayın Danışmanlık.
- Aydın, İ.P. (2003). *Eğitim ve öğretimde etik*. Pegem A Yayınevi.
- Aydın, İ.P. (2014). *Öğretimde denetim*. Pegem A Yayınevi.
- Başar, H. (1985) Eğitim denetmenlerinin seçilmesi ve yetiştirilmesi [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Başar, H. (1993). *Eğitim denetçisi*. Personel Eğitim Merkezi Yayınları.
- Başar, H. (1995). *Öğretmenlerin değerlendirilmesi*. Pegem A Yayıncılık.
- Bilir, M. (1992). Eğitim denetiminin yapı ve işleyişindeki gelişmeler. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 85(16), 33-41.
- Burke, P. J., & Fessler, R. (1983). A Collaborative approach to supervision. *The Clearing House*, 53(3), 107-110.
- Burnham, R. M. (1976). Instructional Supervision: Past, present, and future perspective. *Theory into Practice*, 15(4), 301-305.
- Bursalıoğlu, Z. (1991a). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*. Pegem Yayıncılık.
- Bursalıoğlu, Z. (1991b). *Eğitim yönetiminde teori ve uygulama*. Pegem Yayıncılık.
- Demirtaş, Z., ve Ersözlü, A. (2007). İlköğretim okulu öğretmenlerinin görüşleri bağlamında teftiş sürecinde etik. *Firat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 89-94.
- Can, E. ve Gündüz, Y. (2019). Eğitimin denetimi uzmanlığı gerektirir mi?. *Millî Eğitim Dergisi*, 48(221), 187-205.
- Ceylan, M., ve Ağaoglu, E. (2010). Eğitim denetçilerinin danışmanlık rolü ve danışmanlık modelleri. *İlköğretim Online*, 9(2), 541-551.
- Glanz, j.(2000).Supervision: Don't Discount The Value of The Modern. In. J. Glanz & L.S. Behar- Horenstien (Eds). *Paradigm debates in curriculum and supervision: Modern and postmodern perspectives*. (pp, 70-92). Bergin & Garvey, Greenwood Publishing Group.
- Glickman, C. D., Gordon, C. D., & Ross-Gordon, J. M. (2014). *Supervision and instructional leadership: A developmental approach*. Allyn & Bacon.
- Griffiths, D.E. (1988) Administrative Theory. In Doyen, Norman (Ed.) Handbook of research on educational administration (pp 27-52), Longman, New York

- Güngör, A., A. (2020). Eğitim özel öğrenci etüt eğitim merkezi rehberlik ve denetim rehberinin yasal belgeler ve alanyazın temelinde incelenmesi, *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 11(3)*, 90-109.
- Hoy, Wayne K. & Miskel, G. Cecil (2012). *Educational administration, theory, research and practice*. Selahattin Turan (Ed.). Nobel Yayınları
- Kahraman, H. (2020). Öğretmenevleri, öğretmenevi ve akşam sanat okulları rehberlik ve denetim rehberinin yasal metinler ve alanyazın temelinde incelenmesi. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 11(3)*, 123-138.
- Karatepe, S., ve Kurnaz, S. (2019). Kamu yönetiminde liyakat ilkesi: İngiltere örneği üzerinden Türkiye için bir değerlendirme. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 33(46)*, 77-104.
- Katz, R. L. (1955). *Skills of an effective administrator*. Harvard Business Review, 33-42.
- Kaya, Y. (1991). *Eğitim yönetimi: kuram ve Türkiye'deki uygulama*. Set Ofset Matbaacılık.
- Kayıkçı, K., ve Şarlak, Ş. (2013). İlköğretim okullarında denetimin etkili işleyişini zorlaştıran örgütsel engeller. *İlköğretim Online, 12(2)*.
- Kılıç, A., Aslanargun, E. ve Arseven, Z. (2013). Eğitim müfettişlerinin rehberlik, denetim, inceleme ve soruşturma görevlerine yönelik bir olgu bilim araştırması. *Milli Eğitim Dergisi, 42(197)*, 5-24.
- Kerlinger, F. N. (1964). *Foundations of behavioral research*. Holt, Rinehart, and Winston.
- Lunenburg, F.C., & Ornstein, A.C. (2011). *Educational administration: Concepts and practices*. Wadsworth.
- Mayring P (2011). *Nitel sosyal araştırmaya giriş: Nitel düşünce için bir rehber*. Adnan Gümüş ve M. Sezai Durgun (Çev.), BilgeSu.
- Memişoğlu, S. P. (2016). Milli Eğitim Bakanlığı rehberlik ve denetim başkanlığı ile maarif müfettişleri başkanlıkları yönetmeliğinin lisansüstü öğrencilerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Turkish Studies (Elektronik), 11(3)*, 1703-1722
- Murphy, M. (2018). *Sosyal teori ve eğitim: Foucault, Habermas, Bourdieu ve Derrida'yı anlamak*. Eğitim Yayınevi.
- Ölmez Ceylan, Ö. ve Algam, E. (2020). İl/ilçe milli eğitim müdürlükleri denetim rehberinin yasal belgeler ve alanyazın temelinde incelenmesi, *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 11(3)*, 179-198.
- Özdayı, N., Özcan, Ş. (2005). Teftiş sürecindeki geribildirimlere göre teftişin öğrenen örgüt kültürüne katkılarının öğretmen görüşleriyle değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi, 30(136)*
- Özdemir, N. ve Altuntaş, F. (2020). Denetimde standartlaşma çabaları: Motorlu taşıt sürücülere kursu denetim rehberi örneği, *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 11(3)*, 79-89.
- Punch, K. F. (2014). *Sosyal araştırmalara giriş*. Siyasal Kitabevi
- Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (2016). Resmi Gazete. Yayımlanma Tarihi: 09.12.2016. Sayısı: 29913.
- Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Müfettişleri Yönetmeliği (2022). Resmi Gazete. Yayımlanma Tarihi: 01.13.2022. Sayısı: 31765.
- Sabancı, A. ve Özyıldırım, G. (2022). *Eğitimde klinik denetim*. Anı Yayıncılık
- Sergiovanni, T. J. & Starratt, R. (2002). *Supervision: A redefinition*. McGraw-Hill.
- Sullivan, S., & Glanz, J. (2015). Okullarda eğitim ve öğretimi geliştiren denetim. A. Ünal (Çev.). Anı Yayıncılık.
- Şahin, B. (2016). Kamu personel sisteminde işe girme ve yükselmeye çağdaş liyakat kavramları. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 25(1)*, 231-242.
- Şimşek, H. (2015). *21. Yüzyılın eşliğinde paradigmlar savaşı. Kaostaki Türkiye*. Sistem Yay
- Taymaz, H. (2005). *Eğitim sisteminde teftiş, kavramlar, ilkeler, yöntemler*. Pegem A. Yayıncılık.
- Tonbul, Y., ve Ata Çiğdem, F. (2020). Bilsem denetim rehberinin yasal belgeler ve alanyazın temelinde incelenmesi. *E-International Journal of Educational Research, 11(3)*, 36-62.

- Tonbul, Y. ve. Ödemiş Keleş, N. (2020). Mesleki eğitim merkezleri rehberlik ve denetim rehberinin yasal belgeler ve alanyazın temelinde tutarlılığının incelenmesi, *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 11(3)*, 139-153. DOI: 10.19160/ijer.803653.
- Tonbul, Y. (2020). *Eğitim kurumlarında yönetsel sorunların analizi için kuram rehberi*. Anı Yayıncılık.
- Toprakçı, E., ve Bulut, A. (2021). Ortaokul denetim rehberinin alanyazın ve yasal belgeler temelinde incelenmesi. *E-International Journal of Educational Research, 12(1)*, 16-35.
- Toprakçı, E., Cakirer, I., Bilbay, A., Bağcıvan, E., ve Bayraktutan, I. (2010). Kuram ve uygulamada eğitim müfettişleri meslek etiği. *Educational Policy Analysis and Strategic Research, 5(1)*, 14-23.
- Toprakçı, E. ve. Bakır, D. (2020). Yabancı, azınlık ve milletlerarası okullar denetim rehberinin yasal belgeler ve alanyazın temelinde incelenmesi, *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 11(3)*, 16-35.
- Toprakçı, E. ve. Özerten, K.N. (2020). Özel öğrenci yurtları denetim rehberinin yasal belgeler ve alanyazın temelinde incelenmesi, *E-Uluslararası Eğitim Araştırma Dergisi, 11(3)*, 199-2016.
- Weber, M. (1978). *Economy and society: An outline of interpretative sociology*. University of California Press.
- Wiles, K. & Lovell, J.T. (1975). *Supervision for better schools*. Englewood Cliffs, Prentice-Hall.
- Yılmaz, K. (2009). Okul müdürlerinin denetim görevi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 10(1)*, 19-35.
- Yazıcı, A.Ş. (2022). İlköğretim okul müdürleri ve öğretmenlerinin görüşlerine göre ders denetiminin müdür ve müfettişlerce yapılmasının değerlendirilmesi. *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 13(4)*, 57-78.
- Yıldırım, A. (2006). İlköğretim müfettiş yardımcılarının yetiştirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16*, 715-728
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, K. (2009). Okul müdürlerinin denetim görevi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 10(1)*, 19-35.
- Yılmazöz, M. (2009), Türkiye’de kamu personel yönetimi sorunu, *Maliye Dergisi, 157(1)*, 293-302